

DEVLET FELSEFEMİZDE BİR BAĞIMSIZLIK SEMBOLÜ: AY-YILDIZLI AL BAYRAK

A Symbol of Independence in Our State Philosophy:
Red Flag with Crescent and Star

Mustafa YİĞİT

Araştırmacı-Yazar
mustafayigit06@gmail.com

Özet

Devletler, bağımsızlığını ve hâkimiyetini görünür kılabilmek amacıyla bazı semboller kullanırlar. Arma, fors, tuğra, kitabe, bayrak şeklinde tezahür eden bu semboller aynı zamanda belli bir toprak parçası ve insan topluluğu üzerinde tesis edilmiş olan otoriteyi temsil eder. Milletlerin ve devletlerin hayatında çok önemli bir yeri ve anlamı bulunan, birçok ülkenin millî marşlarına konu olan bayraklar, içte ve dışta bağımsızlığın en mühim sembolüdür. Ay-yıldızlı al bayrak da Türk devlet felsefesinin önemli bir unsuru olmakla birlikte güçlü ve köklü devlet geleneğine sahip olan Türk milletinin tarihin hiçbir döneminde devletsiz ve vatansız kalmadığının ilânıdır.

Anahtar Kelimeler: Türk Devlet Felsefesi, Bayrak, Egemenlik.

Abstract

Every state has some symbols to declare their independence and sovereignty to make it visible to others. Symbols such as coat of arms, pennants, tughras, inscriptions and flags are also signs of authority over a certain territory and group of people. Flags, which have great importance and role in the history of nations and states and find a place in many of the national anthems, are the most vital symbol if freedom. Red flag with crescent and star is not only an important element of Turkish state philosophy but also Turkish nation's assertion that Turks have never been stateless and without free lands.

Keywords: Turkish State Philosophy, Flag, Sovereignty.

Bağımsızlığın Sembolü Olarak Bayrak

Devletler, bağımsızlıklarını ve hâkimiyetlerini görünür kılabilmek amacıyla semboller kullanırlar Arma, fors, tuğra, kitabe, bayrak şeklinde tezahür eden bu semboller aynı zamanda otoriteyi, egemenliği temsil eder.

Bayrak bir milletin varlığının ve bağımsızlığının sembolü, tarihinin hatırasıdır. Değeri; pamuk, atlas ve ipekten yapılmasına bağlı olmayıp temsil ettiği milletin kıymeti ile ölçülür. Devletin hâkimiyetini, bağımsızlığını ve şerefini temsil ettiği için bayrağa saygı gösterilir. Bayrak aynı zamanda devletlerin anayasalarında da temel değer olarak yer alır.

Bayrak kelimesi Türkçe bir kelimedir ve bu kelimenin XI. asırda; Oğuz Türkleri arasında “bayrak” ve “batrak” biçimlerinde ve aşağı yukarı bugünkü manada kullanıldığını Kaşgarlı Mahmud’dan biliyoruz.¹ Bayrak, Türk Dil Kurumunun sözlüğünde de şöyle tanımlanmaktadır: Bir milletin, belli bir topluluğun veya bir kuruluşun simgesi olarak kullanılan renk ve biçimle özelleştirilmiş, genellikle dikdörtgen biçimindeki kumaş sancaktır. Sancak tabiri ise Türkçe olup, çoğunlukla askerî birliklere verilen yazı işlemeli, kenarları saçaklı ve gönderli bayrak anlamına gelmektedir. Ayrıca Osmanlı Devletinde liva olarak da kullanılmıştır.²

Milletlerin ve devletlerin hayatında çok önemli bir yeri ve anlamı bulunan, sık sık ülkelerin millî marşlarına konu olan bayraklar, bilindiği gibi içte ve dışta bağımsızlığın en mühim sembolüdür. Bayrak kelimesini Türklerde bağımsızlığın yanı sıra devlet töresinin/hukukunun kuruluşuyla ilişkilendiren Bahaeddin Ögel, konuyla ilgili olarak şunları kaydetmektedir: “...bir kurultayda veya toplantıda kim nerede duracaktır? Bu, Türklerin deyimiyle bir orun, yani mevki meselesidir. Herkesin/boyların mülkiyet ve hâkimiyetini gösteren bir damga ile yine bir Türk topluluğunun bir

¹ Mevhibe Savaş, “Bayrak, Tuğra, Sancak”, *Aksu (Mahalli) Gazetesi*, s.2

² *Türkçe Sözlük*, 10. Baskı, Türk Dil Kurum Yayınları, Ankara, 2005, s.227.

sembolü olan bayrak, Türk tarihinin hep bu mitolojik çağlarında oluşmuş, hukukî belgelerdir. Bütün bu töreler, topluluk düzeni ve askerî bir disiplin kurmak için konmuş kanunlardır”.³

Türk tarihinin müstesna şairi, fikir adamı ve en dikkate değer vatansever şahsiyeti, ahlâk ve dava adamı merhum Mehmet Akif Ersoy “vatan türkümüz” olan ve kahraman Türk ordusuna hitaben kaleme aldığı İstiklâl Marşı’nda Hakk’a, bayrağa, bağımsızlığa, birlik ve beraberliğe duyduğu inancı, güveni aşağıdaki dizelerde şöyle dile getiriyordu:

“Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır, hür yaşamış, bayrağımın hürriyet;
Hakkıdır; Hakk’a tapan, milletimin istiklâl!”⁴

Türk milleti Anadolu coğrafyasında çok büyük zorluklar, sorunlar ve imkânsızlıklar karşısında; sömürgeci Batılı Devletler ve onların siyasî uzantılarına karşı, dört yıl kadar sürdürdüğü İstiklâl Mücadelesi yıllarında gösterdiği direnişin ve direncin merkezde en büyük ve en anlamlı gerekçelerinden birisini de Türk istiklâli, onun namusunun ve bayrağının yok edilme tehdit ve tehlikesi oluşturmaktaydı. Türk milleti hep bir ağızdan, “Ey benim nazlı hilâlim, Ey benim güzel şanlı bayrağım. Senin yoluna kurban olayım.” diyerek bu mücadelesini altın harflerle dünya tarihine yazdırmıştı.⁵

Türk Bayrağındaki Ay ve Yıldız

Bayrak eski devirlerden beri dünya milletleri gibi Türkler açısından değerli bir sembol olmuştur. Her bayrak gibi Türk bayrağının ifade

³ Bahaeddin Ögel, *Türklerde Devlet Anlayışı (13. Yüzyıl Sonlarına Kadar)*, Başbakanlık Basımevi, Ankara, 1982, s.81.

⁴ Zeki Sarhan, *Vatan Türküsü / İstiklâl Marşı, Tarihi ve Anlamı*, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2000, s.31.

⁵ M. Ertuğrul Düzdağ, *İstiklâl Şairi, Mehmet Akif Ersoy*, Nesil Yayınları, İstanbul, 2003, s.109.

ettiği anlam da çok önemlidir ve tarihî bir şuuru yansıtır. Bu manada Türk bayrağındaki ay-yıldızın anlamı sanıldığı gibi basitçe Ay ve Yıldız değildir, bu bileşik sembolün kökeni en az bin beş yüz sene önceye dayanır ve gerçek anlamı ‘yeniden doğuş’tur. Bayrağımızda gök sembollerinin yer alma sebebi, “insandan ve yeryüzünden bağımsız” bir hükmediş felsefesinden kaynaklanır.

Türkler; tarih sahnesine çıktıklarından bu yana askerî kıt’alarda muhtelif şekil ve amblemler kullanmışlardır. Bu muhtelif amblemler arasında en ziyade rağbet gören gök naturizminin bariz sembolleri olan güneş, ay ve yıldız şekilleridir.

Türklerde, kaynağını ve gücünü Güneş’ten (yıldız) ve Ay’dan yani göklerden alan bir devlet anlayışı, bir kut anlayışı vardır. Bu nedenle, ilk Türk devleti kurulduğundan beri aslında hiç yıkılmamış sadece zamanla hükümetler ya da yönetim şekli değişmiştir. Bilinçaltımıza yerleşen bu felsefe, bize en zor anlarımızda bile ayağa kalkabilme yeteneği kazandırmıştır. Ay-yıldız, bu felsefenin Bayrağımızdaki yansımasıdır.

İslamiyet’ten önce ve sonra Türk devletlerinde hükümdara, kumandanlara, kahramanlara ve ordunun değişik kısımlarına mahsus olarak ayrı renklerde ve ayrı motiflerde çeşit çeşit bayraklar vardı. Bayraklarında veya başka hâkimiyet sembollerinde ay yıldız Sümer, Elam, Hitit, Mısır, Sasani gibi birçok farklı uygarlığın yanında Türkler tarafından da erken tarihlerden beri kullanılmıştır. Örneğin, Kırgızistan, Özbekistan ve Tacikistan sahasında son zamanlarda yapılan arkeolojik buluntularda Göktürklerde 6. yüzyıl ortalarından itibaren ay yıldızlı sikkenin kullanıldığı tespit edilmiştir.

İslamiyet’in Türklerde yayılmasından sonra Tolunoğulları, Gazneliler, Karahanlılar, Memlûklar, Timur, Akkoyunlar, Karakoyunlar ve Selçukluların görkemli ve çeşitli renk ve şekillerde bayraklar kullanmaya devam etmişlerdi. Bayraklarında kırmızı renk kullananların başında ise Oğuz Türklerinin Selçuklu Devleti gelmişti. Kaşgarlı Mahmut, Divân-ı Lûgat’it Türk adlı eserinde bunu

şöyle ifade etmişti: “Ağdı kızıl batrak Togdı kara toprak Yetşükelip Ugrak Tokşıp anın ki içtimiz.” Burada ifade edilen şudur: Müslüman askerlerinden kızıl bayrak yükseldi. Kara toz kalktı. Uğrak atları bize yetiştirdi ve birlikte savaştık. Bu nedenle geri dönmeye geciktik. Yine Kırgızlardaki sancak ve bayrakların kırmızı renkte olduğu Manas destanında ifade edilmiştir.⁶

Hilâl şeklindeki ay ile yıldızın pek eski zamandan beri şarkta kullanıldığını biliyoruz. Ayın hilâl şeklinde iken Zühre yıldızıyla bir araya gelmesi yani kıran vaziyeti, hayır ve saadet alâmeti olarak telâkki edilirdi. Örneğin Anadolu’da, eski Türk mitolojisinin Kutup Yıldızı ile ilgili izleri hâlâ yaşamaktadır. Zaten, “Demir kazık”, “Demir Direk” gibi sözlerimiz, Anadolu Türklüğünün de kutup yıldızı için kullandıkları müşterek deyimlerdir. Bu yıldıza, bazı yerlerde ise “Kuluçka” denir. Bu ad da yıldızın hareket etmesinden dolayı verilmiş olmalıdır.⁷

Türkçede “kazık” demek, yerinde duran kımıldamayan, tahta veya demirden yapılmış, büyük bir çividir. Kutup yıldızı da gezmeyen bir yıldızdır. Yine Türk mitolojisine göre, “Uzaydaki bütün yıldızlar, ona bağlanmış bir şekilde onun etrafında dönerler”. Aynı zamanda “Göğün göbeği” de yine Kutup yıldızıdır.

Beş kollu yıldızlar mükemmelliği, altı kollu yıldızlar evliliği beraberliği, yedi kollu yıldızlar gökkuşağını-doğal tabiatı, sekiz kollu yıldızlar ise güç ve iktidarı ifade eder. Orta Asya Türk sanatında çok kere karşımıza çıkan tasvirlerin birçok tarihçi tarafından zamanla Türkleşmiş, proto-Türkler olarak ifade olunan Orta Asya’da yaşamış bir topluluk olduğu gibi kutlu bir takımyıldız (Kök Luu) adını veren bir hükümdarlık simgesi olarak başkentte (Ordu Balık) kullanıldığı görülmektedir.⁸

⁶ Kâşgarlı Mahmud, *Divânu Lugâti’t Türk*, Haz. A. B. Ercilasun, Ziyat Akkoyunlu, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2014, s.426.

⁷ Emre Sarı, *Türk Mitolojisi*, Ebook Publishing, Antalya, 2016, s.32.

⁸ Sarı, a.g.e., s.33.

Ay'a gelecek olursak; Eski Türk inanışlarına göre ay ile güneş, insanlara daima iyilik getiren ve onları koruyan iki kutsal kudretti. Ay ile güneş insanoğlunu her zaman göz altında bulundurur ve onları kötü yola sapmadan korurlardı. Aşağıdaki, Altay Türklerinin anlattıkları masal da, bunun bir örneğidir:

Çok çok eski çağlarmış büyükçe bir dev varmış,
Nice çok canlar almış, insanoğlu az kalmış.
İnsanlar toplanmışlar, ta Tanrıya varmışlar,
Kurtar bizi diyerek, Tanrıya yalvarmışlar.
Bu çok güç vazifeyi, Tanrı güneşe vermiş,
"Yakarım ben dünyayı, ay yapsın işi dermiş".
Ay dünyaya inerken, hava da çok soğukmuş,
Dev böğürtlen yer iken, ağaçla göğe uçmuş.
Ay gökte dolun iken dev ayda görünürmüş,
Böğürtlenini yerken, keçeğe bürünürmüş.⁹

Çünkü Türkler, yerin ve göğün tek yaratıcısı olan Gök Tanrı'yı yücelerde ve yükseklerde düşünmüşler; göklerde, Gök Tanrı'ya ait (ay-yıldız) her şeyi tıpkı canlı gibi düşünerek içselleştirmişlerdir.

Bazı bilim adamları "yıldız" motifinin esasında Araplardan esinlenerek Yakındoğu'dan alındığını, dolayısıyla baskın bir Arap kültürü etkisinde kalındığını ifade etseler de bu doğru değildir. Bir kere Türkler, bu motifleri yahut sembolleri İslamiyet'ten çok önce biliyor ve kullanıyorlardı. Örneğin; Semerkant Müzesi'nde bir Ak Hun (Eftalit) parası üstündeki beş uçlu-köşeli yıldız ve hilâl sembollerinin bulunduğu, Türk kültürünün doğduğu İç Asya'da proto-Türk olarak kabul edilen milletlerin (Chouların-Zhouların bugünkü ay-yıldızımıza benzeyen alametleri baş bayraklarında kullandıkları) ve Türklerin gök ibadeti kozmolojisi içinde yer alan arsal ikonogrofilerde, çeşitli tamga/damgalarda, Kök-Türk yazısında fonogram olarak vb. yerlerde kullanıldığı açıkça görülmektedir.¹⁰

⁹ <http://www.sonsuz.us/turk-mitolojisine-gore-gunes-ay-ve-yildizlar/>

¹⁰ Emel Esin, *Orta Asya'dan Osmanlıya Türk Sanatında İkonografik Motifler*, Kabalca Yayınları, İstanbul, 2004, s.59-62.

Yine bununla ilgili olarak örneğin; Arap kültürü tesiriyle Ay ve Yıldız motifleri iddia edildiği gibi çok geç dönemlerde (13-14. yy) kullanıldıysa; bundan önceki dönemlerde gerek yapı ve süsleme sanatlarında gerekse el ve dokuma sanatlarında kullanılan ay ve yıldızlı geometrik motifleri nereye koyacağız? Ayrıca İslam'dan önce Türk sanatı iyice incelendiği zaman başta güneş, ağaç, çeşitli türde kuşlar (çift başlı kartal, aslan, at vb.) olmak üzere ay-yıldız motiflerinin de yaygın olarak kullanıldığı görülecektir. Türk-İslam devletleri dönemlerde özellikle ay-yıldız motifinin belirgin bir şekilde yaygınlaştığını görmek mümkündür. Bu dönem çeşitli sanat dallarında bilhassa el ve dokuma sanatında kullanılan yaygın sembollerden bir tanesi de ay ve yıldız motifleridir. Öyle ki, hayatın her noktasında karşımıza çıkan bu motifler sonradan Türk-İslam sanat anlayışında en çok kullanılan ikonografik motifler olmuş; toplum ve devlet nezdinde yüceleştirilerek bayrak ve sancaklarda alamet olarak kullanılmaya başlanmıştır.¹¹

İslâmiyet'in tesiri altında kalan Türkler, sancak ve bayraklar üzerine her ne kadar Kuran'dan alınmış fetih sureleri, kelime-i tevhid vesaire yazmış ve işlemiş ise de dinî, siyasî bir alet makamında kullanılan hükümdarların etrafında toplanan yüksek sınıfın millî varlıklarından fedâkarlık yapmalarına rağmen halk tabakası hem dillerini, hem de an'anelerini muhafazaya devam etmişlerdi. İşte Türk milletinin an'anelerine sadık kalmaları yüzündendir ki güneş, ay ve yıldız sembollerini paralar üzerinde, kitabelerde, sancak ve bayrak üzerinde görüyoruz. Selçuklular zamanında olduğu gibi büyük devletlerin dağılması üzerine Suriye'de, Mısır'da ve Anadolu'da kurulan devletler zamanında da bu sembollerin kullanılmasına devam edildi.

Hilâl şekli Haçlı muharebeleri esnasında Müslümanlığın bir remzi (sembolü) makamında telâkki edilmeğe başlandı. İlhanlıların tazyiki karşısında parçalanıp dağılan Anadolu Selçuklu devletinin yerine geçen Anadolu beylikleri ve hususu ile Anadolu Türklerini

¹¹ Esin, a.g.e., s.59-62.

bir araya toplamağa muvaffak olan Osmanlı devleti de hem dinî hem millî an'anelerin tesiri altında kalarak sure-i Fetih ve kelime-i şahadet işlemeli sancak ve bayraklarla birlikte hilâli sancaklar kullanıldı.¹²

Ay ve yıldız tasvirleri sadece yakın dönem bazı Türk devlet ve Türk beyliklerinde kullanılmadığı, Akhun ve Hazar imparatorlukları ile Gazneliler devletinde de kullanıldığını göz önüne alırsak bu kozmik ve astrolojik tasvirlerini çok öncelere kadar gittiğini görürüz. Öyle ki, ay-yıldız ve güneş tasvirlerinin çok erken dönem Türk sanatında kullanılan başlıca tasvirler olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Nitekim son dönem basında çıkan bazı haberlere göre Rus arkeologlar tarafından 1500 yıllık Türklere ait ay-yıldız tasvirli-sembolü ilk madeni sikkenin-paranın 6. yüzyıl ortalarından itibaren Göktürklerde kullanıldığı bilimsel olarak açıklanmış ve ispatlanmıştır.¹³ Bu çok önemli buluş, Türklerin sosyo-ekonomik tarihlerinin yeniden yazımını gündeme getirecek ve birçok önyargı, değerlendirme ve ezberleri bozacak niteliktedir. Türklerin yerleşik Çin kültür ve medeniyetinden esinlenerek ya da etkileşim halinde kalarak ortaklaşa kullandıkları tasvirler olduğunu ileri süren iddialar bir tarafa, genel kabul gören görüş bu tasvirlerin Türklere özgü olarak ortaya çıktığıdır. Bu tasvirlerden sonra Türk tarihinde bayraklarda en çok kullanılan figürler ise (ejder) denilen çift başlı kartal ve bozkurttur. Bu tasvirler, tartışılmaz bir biçimde Türk milletinin dünyaca tanınan simgeleri-sembolleri olup, hem Türk bozkır kültürü hem de Gök (Kök) - Tanrı inancıyla yakından ilgilidir.¹⁴

Osmanlı'da Bayrak ve Ay Yıldız Motifi

Türk bayrağının bu şekli almasının resmî anlatımından önce efsanesine değinmeden geçmemek gerekir. Osmanlıların 1448'de,

¹² Savaş, a.g.m., s.2.

¹³ Utku Bolulu, "1500 yıllık ay-yıldızlı TL", *Radikal Gazetesi*, 09.03.2005.

¹⁴ Mahmut Enes Soysal, "Tarihsel Süreçte Bayrak ve Sancaklarımız", *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi* [TAED] Sayı: 42, 2010, s.224.

düşmanlarını ağır bir yenilgiye uğrattığı Kosova Savaşı'ndan sonraki gece; savaş alanında oluşmuş kan gölünün üzerinde gökyüzünden yansıyan hilal ve yıldız yan yana görünmüştür. Böylece sultan II. Murad, bu simgeyi devlet bayrakları arasında kullanmaya başlamıştır.

Diğer bir hikâyeye göre ise; Osmanlı Devleti'nin kurucusu Osman Gazi, rüyasında göğsünde bir hilal ile yıldızın belirmediğini ve göğsünün büyümeye başladığını görmüştür. Bu rüyayı devletin cihana hükmedecek kadar büyüyeceğine bağlamış ve bayraklarında kullanmaya başlamıştır. Ancak resmi tarihte bilinen gerçek Osmanlılar, çoğunlukla üç hilâlli yeşil ve kırmızı bayrağı kullanmıştır. Sultan III. Selim (1789–1807) zamanına kadar Osmanlı Devleti'nde kullanılan sancaklarda çoğunlukla yıldız bulunmayan daha çok yeşil ve beyaz renkte olan sancaklar kullanılmışlardır.

Bir hilâl ve sekiz köşeli yıldız bulunan kırmızı bayrak, ilk defa 1793'te III. Selim döneminde devletin resmî bayrağı olarak kabul edilmiştir. Bayrak ve sancaklara çok özel bir önem veren yenilikçi ve sanatkâr bir devlet adamı olan III. Selim kırmızı renkte sancakların sekiz köşeli Zühre yıldızını üzerine yarım Ay'ın yani hilâlin yanına ilave edilerek bundan sonra devamlı böyle kullanılmasını emretmiştir.¹⁵

Sultan II. Mahmut ve Abdülmecit zamanlarında da kırmızı zemin üzerine işlenen ay yıldızlı bayraklar kullanıldığı görülmektedir. M. Zeki Pakalın'ın 19. yüzyıl Osmanlı vak'anüvislerinden (devletin resmî tarihçileri) Lütfi Efendi'nin "Lütfi Tarihi" adını taşıyan eserinden naklettiği bilgiye göre, günümüzde de Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kullandığı kırmızı zemin üzerine beş şualı-köşeli kullanılan ay-yıldızlı bayrağın ilk kez Sultan II. Mahmut zamanında hicrî 1242 (miladî 1826) senesinde yayımlanan resmî

¹⁵ Soysal, a.g.e, s.224.

tebligatlar muvacehesinde resmen kullanıldığını nakletmektedir.¹⁶ Bu bayrağın sonraki dönemlerde de kullanıldığını, Sultan Abdülmecit zamanında (1839-1861) kesin bir şekilde devam ettirildiğini belirtmekte faydalı olacaktır. Sultan II. Abdülhamit döneminde kullanılan bayraklarımızın şekillerinin 1904 yılında Bahriye kolağlarından (deniz yüzbaşısı) Mehmet Salih Bey tarafından oluşturulduğu ve Bahriye Nezareti'nce yayınlanan Beyneddüvel işaret defterinde yer aldığı görülmektedir.¹⁷

Hilal ile yıldızın İslami bir sembol olması, Osmanlı'nın bu bayrağı kullanarak üç kıtada yayılmasından ve bu sembolün İslami alametler olarak algılanmasından sonra ortaya çıkmıştır. Cezayir, Tunus gibi Osmanlı'nın bir parçası olmuş ülkelerin bayraklarının yanında Pakistan, Malezya ve Singapur gibi ülkelerin de ay-yıldızı İslami sembol olarak kullanmalarının sebab-i hikmeti esasen budur.

Cumhuriyet Türkiye'si ve Türk Bayrağı

Tarihî kaynakları incelediğimizde görüyoruz ki; Osmanlı Devleti'nin millî bayrağı/sancağı şu anda Türkiye Cumhuriyeti'nin temsil edildiği kırmızı zemin üzerine yerleştirilen ay yıldızlı bayrağımızdır. Türk milletinin ve devletin bölünmez bütünlüğünün, millî birlik ve beraberliğinin yegâne sembolü olan bayrak ve sancaklara gereken önem ve özeni gösteren, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu ve büyük devlet adamı Mustafa Kemal Atatürk bu konuda çok hassas davranmıştır. Öyle ki 22 Ekim 1925'te bu konuda çıkartılan "Sancak Talimatnâmesi" kararnameyle, Türk bayrağının nasıl imal edileceği, ölçüleri, ay ve yıldızın nerede bulunacağı belirlenmiştir.¹⁸

Cumhuriyet döneminde alay sancaklarına da büyük önem verilmiş, askerî hizmet talimnamesine sancak merasimleri hakkında esaslı hükümler konulmuştur. Millî işaretleri taşıyan, iki

¹⁶ Mehmet Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, Cilt 3, MEB Yayınları, İstanbul, 2004, s.119.

¹⁷ Pakalın, a.g.e, s.119.

¹⁸ Yusuf Hikmet Bayur, Atatürk, *Belleten*, Cilt 3, Sayı 10, TTK Yayınları, Ankara, Nisan 1939, s.247-268.

katlı kırmızı ipek kumaş üzerine sarı sırma ile hilal ve yıldız işlenmiş, hilalin sağında cumhuriyeti işaret eden “T.C.” harfleri ve “C” harfi içine de sancak numarası işlenmiştir. Cumhuriyet güneşinin huzmeleri hilalle doğru uzanmış ve alt yakasında hangi alaya ait olduğu sarı sırma ile işlenmiştir. Sancak etrafı sarı sırma şeritle çerçevelenmiş dış şeridin sırma saçakları sancağa daha fazla güzellik vermiştir. Sancak gönderinin üzerinden bakıldığında hilâl ve yıldız ihtiva eden pirinçten yapılmış iki tuğ göze çarpar. Eski askerî kıt’alarda kullanılan tuğlar, alay sancağı ile birleştirilmiştir.

29 Mayıs 1936’da TBMM tarafından çıkartılan, 2994 numaralı “Bayrak Kanunu” ile Türk Bayrağı’nın yapımı, şekli, özelliği ve kullanım nitelikleri detaylıca açıklanmış ve 5 Haziran 1936 tarih 3332 numaralı Resmî Gazete’de yayınlanmıştır. Ayrıca 22.9.1983 tarihinde TBMM tarafından yasalaşan 2893 numaralı kanunla da Türk bayrağının yarıya çekilmesi, selamlanması, örtülebileceği yerler, kullanılması ve yapılması yasaklanan alanlar ile ilgili kanuna uymayanlar hakkında yapılacak adlî-hukukî soruşturmalar ve verilecek cezalar detaylıca belirtilmiştir.¹⁹

Bugün Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin kullandığı, Türkiye Cumhurbaşkanlığı bayrağını (kırmızı zemin üzerinde bitmez tükenmez Türklük kaynağını ifade eden güneş etrafında dizilen; şimdiye kadar Türk tarihinde kurulmuş olan on altı büyük Türk devletini-imparatorluğunu sembolize eden her biri, birer parlayan ve etrafını aydınlatan yücelerde yıldızlarla ifade edilen bayrak) bizzat M. Kemal Atatürk düzenleyerek Türklük ülküsü ve tarih şuuru konularında ne denli bilgili ve duyarlı olduğunu, sanatsal olgulara dikkat ettiğini bir kez daha gösterecektir.²⁰

¹⁹ Bayur, a.g.e., s.247–268.

²⁰ Mehmet Ateşoğlu, Atatürk’te Türklük Aşkı ve Ülküsü, *Türk Dünyası Tarih ve Kültür Dergisi*, Sayı 191, Kasım 2002, s.24–32.

Sonuç: Milli Egemenlik, Ay ve Yıldız

Ay yıldız sembolleri Türklerin tarih sahnesine çıktığından bugüne hem kültürel hayatlarında hem de devlet hayatlarında başlıca kullandıkları sembollerden olmuştur. Türkler İslamiyet ile tanıştıktan sonra da bu iki göksel sembolü İslam'ın sembolü haline getirmişlerdir.

Ay yıldızlı Al Bayrak, Türklerde esas olarak Selçuklu Veziri Nizamülmülk'ün kurumsallaştığı ancak temellerinin Kül Tigin'e kadar uzanan Devlet'i Ebed-i Müddet fikrinin yansımasıdır. Bu anlamda, devlet'i ebed müddet fikrinin en önemli sembolüdür. Bu nedendir ki, binlerce yıldan beri elde taşınmış, eve asılmış, mezara dikilmiştir. Türk milletinin düğününde de şehit cenazesinde de Türk bayrağı evin tabutun örtüsüdür.

O ay yıldız düşmana karşı yürüyen Kuvvayi Milleye'nin kalpağındadır. O ay yıldız Kıbrıs'ta Milli Mukavemet teşkilatının göğsündedir. O ay yıldız, tarihte, güçlü ve köklü devlet geleneğine sahip olan Türk milletinin tarihin hiçbir döneminde devletsiz ve vatansız kalmadığının ilanıdır. O ay yıldız Ait olduğu devletiyle kendi öz yazgısını / kaderini bir gören Türk milletinin yüreğindedir. Nice yağız delikanlıyı, nice baba yiğitleri, cengâverleri ve Mehmetçik'leri o ay yıldızın ufuklarda dalgalanması uğruna şehittir. O ay yıldızlı bayrak bu milletin doğulusuyla Batılısıyla İzmirliysiyle, Karslısıyla, Adanalısıyla Samsunlusuyla, Konyalısı, Edirnelisi, Urfalısıyla emperyalistlere karşı verdiği mücadelenin adıdır. Bu milletin vatan uğruna toprağa düşmüş şehitlerin kanının rengidir. Türkiye Cumhuriyetinin şerefidir, şanıdır.

Kaynakça

- Ateşoğlu, M. (2002). "Atatürk'te Türklük Aşkı ve Ülküsü". *Türk Dünyası Tarih ve Kültür Dergisi*, (191): 24-32.
- Bayur, Y.H. (1939). "Atatürk". *Bellekten*, 3(10):247-268.

- Bolulu, U. "1500 yıllık ay-yıldızlı TL". *Radikal Gazetesi*. 09.03.2005.
- Düzdağ, M. E. (2003). *İstiklâl Şairi Mehmet Akif Ersoy*. İstanbul: Nesil Yayınları.
- Esin, E. (2004). *Orta Asya'dan Osmanlıya Türk Sanatında İkonografik Motifler*. İstanbul: Kabalıcı Yayınları.
- Kâşgarlı Mahmud. (2014). *Divânu Lugâti't Türk*. (Haz. A.B. Ercilasun, Z. Akkoyunlu). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ögel, B. (1982). *Türklerde Devlet Anlayışı (13. Yüzyıl Sonlarına Kadar)*. Ankara: Başbakanlık Basımevi.
- Pakalın, M. Z. (2004). *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*. Cilt 3. İstanbul: MEB Yayınları.
- Sarı, E. (2016). *Türk Mitolojisi*. Antalya: Ebook PUBLISHING.
- Sarıhan, Z. (2000). *Vatan Türküsü / İstiklâl Marşı, Tarihi ve Anlamı*: Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Soysal, M. E. (2010). "Tarihsel Süreçte Bayrak ve Sancaklarımız". *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (42): 209-239.
- Türkçe Sözlük*. (2005). 10. Baskı. Ankara: Türk Dil Kurum Yayınları.